

Sygn. akt I ACz 459/18

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2018 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Andrzej Struzik

Sędziowie: SSA Jerzy Bess (spr.)

SSO (del.) Izabella Dyka

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2018 roku w Krakowie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Dyrektora Izby (...)w K.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. oraz (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w M.

o zapłatę

na skutek zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 stycznia 2018 roku, sygn. akt I Nc 17/18

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie.

SSA Jerzy Bess SSA Andrzej Struzik SSO (del.) Izabella Dyka

Sygn. akt I ACz 459/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Krakowie odrzucił pozew.

Uzasadniając powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wskazał, że strona powodowa – Skarb Państwa – Dyrektor Izby (...)w K. wniosła o zasądzenie na jej rzecz w postępowaniu nakazowym od (...) sp. z o.o. w (...) sp. z o.o. w M. kwoty 600.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 grudnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu strona powodowa wskazała, że jest remitentem, pozwana spółka (...) sp. z o.o. wystawcą weksla in blanco, zaś pozwana spółka (...) sp. z o.o. awalistą. Weksel został wypełniony przez stronę powodową na kwotę 600.000 zł. Spółka (...) sp. z o.o. pozostaje bowiem dłużnikiem Skarbu Państwa z tytułu należności w podatku akcyzowym na kwotę należności głównej 1.343.270 zł wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi. Należności te wynikały ze składanych przez spółkę deklaracji podatkowych (...) i przysługują za okres od sierpnia 2012 r. do kwietnia 2013 r. Zaległość powyższa legła u podstaw wypełnienia wystawionego przez pozwaną weksla zgodnie z deklaracją wekslową.

W ocenie Sądu Okręgowego, droga sądowa w niniejszej sprawie jest niedopuszczalna, co uzasadnia odrzucenie pozwu na zasadzie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd I instancji podkreślił, że w niniejszej sprawie strona powodowa dochodzi należności z tytułu udzielonego przez pozwanych zabezpieczenia akcyzowego, którym z mocy art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, może być weksel własny (vide: deklaracja wekslowa). Strona powodowa dochodzi zatem należności podatkowej, a spór o istnienie lub nieistnienie zobowiązania podatkowego i obowiązku podatkowego nie jest sporem cywilnym, bowiem nie występują w nim równorzędne podmioty, a zobowiązanie podatkowe nie jest zobowiązaniem cywilnoprawnym w rozumieniu art. 1 k.p.c.

Z powyższego Sąd Okręgowy wywiódł, że droga sądowa dla dochodzenia podatku akcyzowego zabezpieczonego wekslem własnym (art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym) jest niedopuszczalna. Jednocześnie Sąd I instancji wskazał, że weksel własny jest papierem wartościowym, a realizacja tak udzielonego zabezpieczenia akcyzowego powinna przebiegać w drodze sprzedaży, w trybie przewidzianym w art. 73 ust. 2 ustawy o podatku akcyzowym lub też, poprzez inną formę zaspokojenia z weksla, np. w drodze dyskontowania weksla w banku (podzielając w tym zakresie stanowisko zaprezentowane w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Ł.z dnia 6 grudnia 2011 r., sygn. akt I ACz 1467/11).

Zdaniem Sądu I instancji, wystawienie i wręczenie weksla własnego kreuje nowe zobowiązanie wekslowe, którego abstrakcyjny charakter jest jednak osłabiony, poprzez gwarancyjną funkcję weksla i treść art. 17 prawa wekslowego. Skoro w stosunkach między wystawcą a remitentem mogą być podnoszone wszelkie zarzuty materialnoprawne, formalny tytuł zobowiązania wekslowego nie odrywa go od istoty stosunku prawnego łączącego strony. Oznacza to, że sąd powszechny w niniejszej sprawie orzekałby w istocie o istnieniu i wymiarze zobowiązania podatkowego, a dodatkowo stroną tego procesu byłby organ podatkowy uprawniony do samodzielnego ustalenia należności podatkowej, a nawet do wystawienia tytułu wykonawczego podlegającego wykonaniu w trybie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Sąd Okręgowy dodał, że w okolicznościach sporu wystawienie weksla własnego przez pozwaną spółkę (...) wynika z procedury zabezpieczenia akcyzowego, uregulowanej w art. 63 – 76 ustawy o podatku akcyzowym. Zabezpieczenie akcyzowe ma na celu zagwarantowanie zapłaty należnego podatku akcyzowego w sytuacji wystąpienia nieprawidłowości związanych z obrotem lub rozliczeniem podatku akcyzowego przez podmioty do tego zobowiązane. Realizacji tego celu służy przepis art. 73 ust. 1 ustawy o podatku akcyzowym, w myśl którego, jeżeli określona lub zadeklarowana kwota akcyzy nie została zapłacona w terminie, organ podatkowy pokrywa ją ze złożonego zabezpieczenia akcyzowego.

Jednocześnie Sąd I instancji wskazał, że ustawodawca dopuszcza pokrycie zobowiązań podatkowych w akcyzie wprost ze złożonego zabezpieczenia akcyzowego. Jedynie w przypadku, gdy zabezpieczenie akcyzowe zostało złożone w formie dokumentów mających wartość płatniczą (np. papiery wartościowe) ich sprzedaż w celu pokrycia powstałego zobowiązania akcyzowego wymaga zastosowania przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 73 ust. 2 ustawy).

W ocenie Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie znajduje zastosowania powołana przez stronę powodową uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt III CZP 117/16, dopuszczająca możliwość zabezpieczenia wekslem roszczenia o zwrot środków przeznaczonych do realizacji programów finansowanych z funduszy europejskich i drogi sądowej do dochodzenia zapłaty weksla wystawionego w celu zabezpieczenia tego roszczenia (art. 207 ust. 9 – 12a ustawy z dnia 27 października 2009 r. o finansach publicznych). Oceniany bowiem w przywołanej uchwale stan faktyczny sprawy dotyczył mającej niewątpliwie cywilny charakter sprawy o zapłatę weksla, wystawionego w celu zabezpieczenia roszczenia o zwrot dofinansowania przewidzianego w umowie o dofinansowanie projektu, na kwotę podlegającą zwrotowi zgodnie z tą umową, mającą również charakter cywilnoprawny. W rozpoznawanej sprawie wierzytelność zabezpieczona wekslem dotyczy zaś zapłaty strictly zobowiązań publicznoprawnych, jakimi są zaległości w podatku akcyzowym ciążącym na podatniku.

Z tych przyczyn, Sąd I instancji odrzucił pozew, na zasadzie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

Od przedmiotowego postanowienia zażalenie wywiodła strona powodowa zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

- naruszenie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. przez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji uznanie, iż w sprawie o zapłatę z weksła skierowanej przeciwko wystawcy oraz poręczycielowi zachodzi niedopuszczalność drogi sądowej,
- naruszenie art. 9 ustawy – Prawo wekslowe przez błędną interpretację i w konsekwencji niezastosowanie polegające na pominięciu abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego,
- naruszenie art. 32 ustawy – Prawo wekslowe przez błędną interpretację i w konsekwencji niezastosowanie w sytuacji, gdy odpowiedzialność poręczyciela jest pozbawiona „stosunku podstawowego”, zaś wyłączną podstawą odpowiedzialności awalisty jest stosunek wekslowy, za który poręcza,
- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, iż zarówno zobowiązanie wystawcy weksła, jak i zobowiązanie awalisty, będące podstawą powództwa, było zobowiązaniem podatkowym,
- naruszenie art. 485 § 2 k.p.c. przez jego nieprawidłową wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie polegające na odmowie wydania nakazu z weksła, mimo braku przesłanek określonych w tym przepisie, a wynikające z dokonania analizy stosunku podstawowego przed wniesieniem zarzutów od nakazu zapłaty.

W oparciu o powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości oraz o zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej RP kosztów postępowania zażaleniowego wedle norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia strona powodowa podniosła, że – wbrew zapatrywaniom Sądu I instancji – żądanie zapłaty z weksła nie jest żądaniem zapłaty podatku, lecz zobowiązania zaciągniętego wskutek wystawienia weksła. Jedyną łączność między tymi zobowiązaniami polega na zwolnieniu z obu długów w przypadku zapłaty któregośkolwiek z nich. Dodatkowo strona powodowa wskazała, że przywołane przez Sąd Okręgowy postanowienie Sądu Apelacyjnego w Ł., wydane w sprawie o sygn. akt I ACz 1467/11, nie obejmowało roszczenia skierowanego przeciwko poręczycielowi wekslowemu, wobec którego nie ma żadnych podstaw do prowadzenia egzekucji administracyjnej, bowiem nie łączy go z powodem żaden stosunek prawny o administracyjnym charakterze. Zdaniem strony powodowej, w niniejszej sprawie nie jest możliwe wskazywane przez Sąd Okręgowy pokrycie zobowiązań podatkowych bezpośrednio z zabezpieczenia, bowiem zabezpieczenie to nie ma postaci gotówki. Nie jest również możliwa egzekucja z weksła w drodze postępowania egzekucyjnego w administracji, gdyż brak jest jakiegokolwiek możliwości wystawienia tytułu wykonawczego w tym trybie.

W odpowiedzi na zażalenie strona pozwana (...) sp. z o.o. z siedzibą w M. wniosła o jego oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na treści przepisu art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. odrzucając pozew z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej. W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie to nie było prawidłowe.

W niniejszej sprawie pozew z dnia 27 grudnia 2017 r. Skarb Państwa – Dyrektor Izby (...)w K. wniósł o zasądzenie w postępowaniu nakazowym solidarnie od pozwanych (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o. kwoty 600.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 30 grudnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania. Swoje żądanie strona powodowa oparła na załączonym do pozwu wekslu in blanco, który został wystawiony przez (...) sp. z o.o. i poręczony przez (...) sp. z o.o. Remitent wypełnił weksel na kwotę 600.000 zł i przedstawił wystawcy do wykupu w dniu 29 grudnia 2014 r. o czym powiadomiono awalistę. Z załączonej do pozwu deklaracji wekslowej z dnia 8 czerwca 2011

r. wynika, że przedmiotowy weksel został wystawiony przez (...) sp. z o.o. na zabezpieczenie spłaty zobowiązań podatkowych z tytułu podatku akcyzowego (art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym – tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 43 ze zm.). Zabezpieczone wekslem zobowiązanie podatkowe bez wątpienia ma charakter publicznoprawny. Powyższa okoliczność nie może jednak prowadzić do wniosku o niedopuszczalności drogi sądowej w niniejszej sprawie.

W orzecznictwie wskazuje się, że weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Zobowiązanie wekslowe z takiego weksla ma samodzielny, abstrakcyjny charakter i jest niezależne od podstawy prawnej jego zaciągnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2006 r., sygn. akt II CSK 205/06, OSNC z 2007 r., nr 9, poz. 139, LEX nr 293091; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt V CSK 519/15, LEX nr 2037919).

Relację zachodzącą między zobowiązaniem wekslowym wystawcy weksla własnego a stosunkiem podstawowym względem tego zobowiązania wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale podjętej w składzie siedmiu sędziów w dniu 7 stycznia 1967 r. mającej moc zasady prawnej (sygn. akt III CZP 19/66, OSNCP z 1968 r., nr 5, poz. 79, LEX nr 659). W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że mimo iż wystawienie weksla samo w sobie nie stanowi nigdy podstawy ekonomicznej zaciągnięcia zobowiązania wekslowego, a podstawa ta znajduje się w jakimś innym stosunku cywilnoprawnym łączącym wystawcę weksla z remitentem, rodzi ono odrębny stosunek prawny. Wystawienie weksla ma na celu albo nowację istniejącego zobowiązania wystawcy albo też zabezpieczenie zobowiązania już istniejącego lub mogącego powstać w przyszłości na gruncie określonego stosunku prawnego. W pierwszym wypadku, stosownie do art. 506 § 1 k.c., z chwilą wystawienia weksla zobowiązanie cywilne wystawcy wygasa, a zamiast niego powstaje zobowiązanie oparte wyłącznie na wekslu. W drugim wypadku, gdy wystawienie weksla ma na celu zabezpieczenie wierzytelności, zobowiązanie cywilne nie wygasa, lecz istnieje nadal. Wskutek tego wierzycielowi przysługuje, obok roszczenia pierwotnego wynikającego ze stosunku cywilnoprawnego, nowe roszczenie oparte na wekslu. Oczywiście przedmiot obu roszczeń jest ten sam i zaspokojenie wierzyciela następuje tylko raz, przy czym z chwilą zaspokojenia wygasa zobowiązanie dłużnika i wierzyciel powinien zwrócić mu weksel.

Objęcie sporem stosunku podstawowego w wyniku wniesienia zarzutów przeciwko nakazowi zapłaty wydanemu na podstawie weksla (art. 493 § 1 k.p.c.) bywa określane obrazowo, choć nieściśle, przeniesieniem sporu z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Określenie to sugeruje zastąpienie dotychczasowego sporu dotyczącego stosunku wekslowego sporem dotyczącym stosunku podstawowego. W rzeczywistości jednak odwołanie się do stosunku podstawowego w zarzutach od nakazu zapłaty prowadzi przede wszystkim do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego, nie prowadzi natomiast do zmiany podstawy faktycznej i prawnej żądania powoda (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2006 r., sygn. akt V CSK 86/06, LEX nr 1101689; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2011 r., sygn. akt II CSK 311/10, OSNC-ZD z 2011 r., nr 3, poz. 66, LEX nr 863410). Reasumując, mimo że zobowiązanie wekslowe wystawcy weksla własnego pozostaje w ścisłym związku ze zobowiązaniem ze stosunku podstawowego, to jednak chodzi tu o dwa odrębne stosunki prawne, a w razie dochodzenia roszczeń z tych stosunków, o dwie odrębne sprawy oparte na różnych podstawach faktycznych i prawnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2015 r., sygn. akt IV CSK 131/15, LEX nr 1959490; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt III CZP 117/16, OSNC z 2018 r., nr 1, poz. 6, LEX nr 2261786).

W przedmiotowej sprawie zobowiązanie wynikające z wystawienia weksla własnego pozostaje w ścisłej łączności ze zobowiązaniem do zapłaty podatku akcyzowego, które zabezpiecza. W szczególności wykonanie zobowiązania podatkowego powoduje wygaśnięcie zobowiązania wekslowego, a tym samym uzasadnia oddalenie powództwa opartego na wekslu. Zobowiązanie wekslowe, jak wyżej wskazano, stanowi jednak odrębny od zobowiązania podatkowego stosunek prawny, oparty na innej podstawie faktycznej i prawnej. Powyższe prowadzi do wniosku o dopuszczalności drogi sądowej w sprawach o zapłatę z weksla wystawionego celem zabezpieczenia zapłaty podatku akcyzowego.

Przyjęcie odmiennego zapatrywania pozbawiłoby doniosłości praktycznej przepisy ustawy o podatku akcyzowym przewidujące możliwość udzielenia zabezpieczenia akcyzowego w formie weksla własnego (art. 67 ust. 1 pkt 4 tej ustawy). Weksel bowiem może spełniać należycie swoje funkcje tylko wtedy, gdy istnieje możliwość dochodzenia zapłaty na jego podstawie w sposób uproszczony oraz gdy łączy się z dochodzeniem jego zapłaty ułatwienia w zakresie zabezpieczenia i egzekucji objętej nim należności, które dostępne są wyłącznie w postępowaniu sądowym.

W tym zakresie Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego przedstawione w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 kwietnia 2017 r. (sygn. akt III CZP 117/16, OSNC z 2018 r., nr 1, poz. 6, LEX nr 2261786) uznając, że jest ono aktualne także na gruncie niniejszej sprawy. Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie aprobuje argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu postanowienia Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 6 grudnia 2011 r. (sygn. akt I ACz 1467/11, OSA z 2012 r., nr 5, poz. 38-47, LEX nr 1129584), do której odwołał się Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Sąd I instancji nie wziął również pod uwagę, że w rozpoznawanej sprawie jednym z pozwanych jest poręczyciel wekslowy (awalista), którego nie łączy z wierzycielem stosunek podstawowy w postaci zobowiązania podatkowego. Awal jest instytucją służącą zabezpieczeniu zapłaty długu wekslowego i zabezpiecza tylko zobowiązanie wekslowe (art. 30 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe), a nie wierzytelność ze stosunku podstawowego stanowiącą podstawę wystawienia weksla. Zgodnie z art. 32 ustawy – Prawo wekslowe poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2015 r., sygn. akt V CSK 713/14, LEX nr 1959498). Na problemy związane z sytuacją poręczyciela wekslowego zwrócił uwagę Sąd Najwyższy podkreślając, że zobowiązanie to nie jest pochodne ani subsydiarne w stosunku do zobowiązania poręczonego. Poręczyciel zaciąga wobec remitenta własne zobowiązanie. W przypadku weksla in blanco zakres dopuszczalnych zarzutów, które mogą zostać podniesione przez poręczyciela określa nie tylko art. 17, ale także art. 10 ustawy – Prawo wekslowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2006 r., sygn. akt IV CSK 53/06, LEX nr 465907). W okolicznościach niniejszej sprawy brak jest zatem argumentów przemawiających za niedopuszczalnością drogi sądowej dla dochodzenia zapłaty z weksla przeciwko awaliście.

W tym stanie rzeczy postanowiono jak na wstępie, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. Wobec uchylenia zaskarżonego postanowienia Sąd I instancji nada sprawie bieg. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeknie Sąd Okręgowy w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie stosownie do art. 108 § 1 k.p.c.

SSA Jerzy Bess SSA Andrzej Struzik SSO (del.) Izabella Dyka